

Ghi chú Bài giảng 13

Chính sách Tài khóa

Chính sách tài khóa liên quan đến các hoạt động thu chi của chính phủ. Nguồn thu của chính phủ chủ yếu đến từ thuế và các khoản thu ngoài thuế ví dụ như doanh thu của doanh nghiệp nhà nước, và các chi tiêu của chính phủ có thể phục vụ cho phát triển hoặc các khoản chi thường xuyên. Các vấn đề liên quan đến chính sách tài khóa nghiên cứu ảnh hưởng của các quyết định về thuế và chi tiêu của chính phủ lên nền kinh tế.

Chính sách tài khóa và số nhân chính phủ

Nhớ lại đồng nhất thức $GDP = C + I + G + NX$.

Nhà nước có khả năng tác động tới tổng cầu qua nhiều hình thức. Thứ nhất, nhà nước có thể tác động lên tổng lượng chi tiêu của chính phủ đối với các hàng hóa và dịch vụ trong nước, G . Thay đổi G sẽ làm thay đổi tổng cầu AD . Tuy nhiên đây không phải là cách duy nhất chính phủ có thể tác động đến tổng cầu. Chính phủ có thể gián tiếp tăng tiêu dùng, C , và đầu tư I , thông qua hình thức cắt giảm thuế.

Việc chính phủ tăng chi tiêu có tác động lên nền kinh tế theo cấp số nhân. Một sự thay đổi trong chi tiêu của chính phủ làm dịch chuyển đường tổng cầu, tuy nhiên, độ lớn của sự dịch chuyển đường tổng cầu sẽ lớn hơn độ lớn của mức thay đổi chi tiêu chính phủ. Trước hết, tăng chi tiêu chính phủ G làm tăng GDP , dẫn tới mức tăng thu nhập khả dụng của hộ gia đình, vì vậy họ chi tiêu nhiều hơn và GDP tiếp tục tăng nhiều hơn. Đây chính là hiệu ứng số nhân của chính sách tài khóa.

Như đã thảo luận, thu nhập khả dụng, $(Y-T)$, là phần thu nhập sau thuế của các hộ gia đình. Tiêu dùng của hộ phụ thuộc vào thu nhập khả dụng theo dạng: $C = c + MPC(Y-T)$, trong đó c được gọi là tiêu dùng tự định, và MPC là *Marginal Propensity to Consume*, hay là khuynh hướng tiêu dùng biên. Khuynh hướng tiêu dùng biên là hệ số có giá trị từ 0 đến 1, cho ta biết tiêu dùng của hộ gia đình sẽ tăng bao nhiêu khi thu nhập khả dụng của họ tăng 1 đơn vị. Chẳng hạn, nếu $MPC = 0.8$, điều đó có nghĩa rằng khi thu nhập khả dụng tăng thêm 100 ngàn thì hộ gia đình sẽ tăng thêm chi tiêu là 80 ngàn. Điều đó cũng có nghĩa là gia đình đã tiết kiệm thêm 20 ngàn từ khoản thu nhập khả dụng tăng thêm. Hệ số 0.2 trong trường hợp này cũng được gọi là khuynh hướng tiết kiệm biên (*marginal propensity to save*).

Về mặt toán học, ta hãy viết lại hàm tiêu dùng của hộ gia đình: $C = c + MPC (Y - T)$

Tổng thu nhập $Y = C + I + G = c + MPC(Y - T) + I + G$
 Chuyển Y sang trái: $(1 - MPC)Y = c - MPC \times T + I + G$

Hay ta có:

Có nghĩa là nếu G tăng 1 đơn vị thì Y sẽ tăng $1/(1-MPC)$ đơn vị. Ta gọi $1/(1-MPC)$ là “số nhân chi tiêu chính phủ” (government spending multiplier), hay gọi tắt là số nhân.

Về mặt ý nghĩa kinh tế, khi chính phủ tăng một khoản là $\Delta G = 50$ tỷ đồng, khi đó tổng sản lượng của nền kinh tế tăng là $\Delta Y = 50$ tỷ đồng.

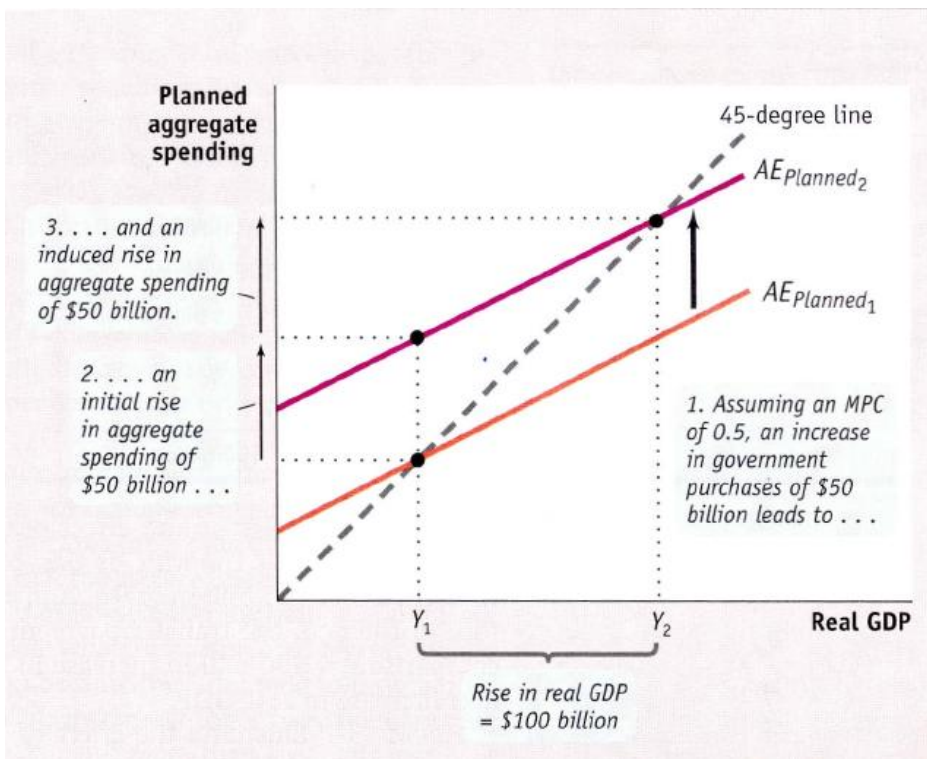
Vì $C = c + MPC(Y-T)$, khi Y tăng, thu nhập khả dụng của hộ gia đình tăng, và tiêu dùng C của hộ tăng thêm theo một lượng là $MPC \times \Delta Y = MPC \times 50$ tỷ đồng.

Khi C tăng, Y lại tăng một lượng là $MPC \times 50$ tỷ đồng.

Tiếp theo, C lại tăng một lượng là $MPC \times MPC \times 50$ tỷ = $\dots \times 50$ tỷ

Tiếp theo, C lại tăng một lượng là $\dots \times 50$ tỷ

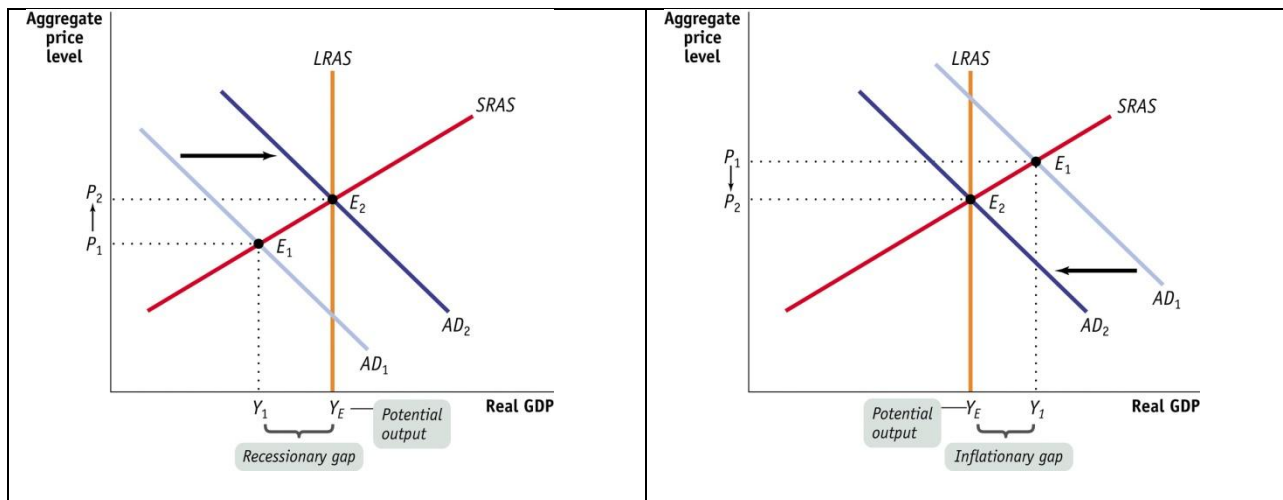
Tổng sản lượng Y sẽ tăng là $(1 + MPC + MPC^2 + MPC^3 + \dots) \times 50$ tỷ = $(1/(1-MPC)) \times 50$ tỷ

Chính sách tài khóa thu hẹp và mở rộng

Chính sách tài khóa làm tăng tổng cầu được gọi là chính sách tài khóa mở rộng. Chính phủ có thể mở rộng tài khóa bằng nhiều cách, ví dụ tăng chi tiêu (G), giảm thuế (T) và tăng các chuyển giao của chính phủ, như là trợ cấp thất nghiệp. Trong ngắn hạn, chính phủ có thể cân nhắc mở rộng tài khóa để thu hẹp khoảng cách suy thoái, khi có sự suy giảm trong chi tiêu thể hiện trên tổng cầu.

Ngược lại, chính sách làm giảm tổng cầu được gọi là chính sách tài khóa thu hẹp. Chính phủ có thể thu hẹp tài khóa bằng nhiều cách, chẳng hạn giảm chi tiêu, tăng thuế, và cắt giảm các khoản chuyển giao. Trong ngắn hạn, chính phủ có thể cân nhắc thu hẹp tài khóa để giảm áp lực đối với mức giá thể hiện qua lạm phát.

Khả năng mà chính sách tài khóa có thể làm tăng đường tổng cầu, nhằm thu hẹp hố cách suy thoái hay hạn chế lạm phát có thể gợi ý rằng chính phủ nên sử dụng công cụ tài khóa khi nền kinh tế đi vào tình trạng suy thoái. Tuy nhiên, nhiều nhà kinh tế rất thận trọng với chính sách này, và cho rằng làm như vậy có thể khiến nền kinh tế ít bền vững hơn. Lý do là chính sách tài khóa thường có một độ trễ, đặc biệt là trong điều kiện suy thoái. Ví dụ, thường là phải sau khi nền kinh tế đã đi vào suy thoái một vài tháng thì chính phủ mới thu thập đủ thông tin về tình trạng suy thoái. Thứ hai, chính phủ thường cần một thời gian để lên kế hoạch chi tiêu, sau đó phải trình và được quốc hội phê duyệt. Thứ ba, kể cả khi đã được chấp nhận, cũng phải mất một thời gian các chính sách chi tiêu đó mới được giải ngân và thực thi. Vì vậy, có thể tới lúc chi tiêu của chính phủ được thực hiện thì cuộc suy thoái đã giảm dần, và như vậy thì có thể chi tiêu chính phủ lại tạo áp lực lên lạm phát.